

Петелюк О.М.,

експерт групи мистецтвознавчих досліджень
відділу криміналістичних досліджень НДЕКЦ при
ГУМВС України в Донецькій області

СЛІДИ РУК ЯК ОБ'ЄКТ НЕДАКТИЛОСКОПІЧНИХ ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Традиційною складовою більшості оглядів місць подій є сліди рук. Саме такі «німі» свідки вказують на перебування певної особи на місці події, на певні дії такої особи. Досліджуючи сліди рук, можна зробити імовірний висновок про дійову участь особи у процесі скоєння злочину або, навпаки, про «незлочинне» відвідування певного приміщення тощо.

Отже, сліди рук – це джерела інформації про певну особу (зокрема особу, що вчинила злочин або є потерпілою від злочину), а також про механізм вчинення злочину та окремі обставини злочинної події. Доцільно навести висловлювання М.Я. Сегая і В.К. Стринжи, які зазначають, що способи фіксації слідів, документування, кодування і перетворення, звичайно, змінюватимуть обсяг інформації, але не її природу і зміст, що є об'єктивно відображеними у сліді [1, С. 126].

У контексті правоохоронної діяльності, зокрема процесу розкриття та розслідування злочину, завданням дослідження слідів (та відбитків) рук є ідентифікація особи, яка ці сліди залишила, або діагностика її анатомічних і функціональних ознак; встановлення механізму і давнини утворення таких слідів тощо.

Доцільно визнати, що іноді сліди рук, які вилучають під час огляду місця події, не мають належних якісних та кількісних ознак, достатніх для проведення дактилоскопічного дослідження, і тому незначні за розміром або «змазані» сліди у більшості випадків називають непридатними для дослідження. Але ж непридатність для дактилоскопічної експертизи не виключає можливостей

проведення пороскопічного або еджеоскопічного дослідження, ДНК-аналізу тощо.

Науково-технічний прогрес дозволив розробити нові напрями використання джерел дактилоскопічної інформації – папілярних ліній, зокрема їх будови і речовини, що їх утворює (жиропоту).

По-перше, криміналістичне дослідження пор як елементів внутрішньої будови папілярних ліній, або пороскопія. Це окремий розділ дактилоскопії (започаткований Е. Локаром у 1911-1914 рр.) [2, с. 167-168]. Пори – це невеликі поглиблення на папілярних лініях, діаметром 0,08 – 0,25 мм. Пороскопічне дослідження ґрунтується на дослідженні пор. Е. Локар дійшов висновку, що пори не змінюються (як за якісним, так і за кількісним показниками), а їх відображення не залежить від механізму утворення сліду руки.

По-друге, криміналістичне дослідження нерівностей (виступів і впадин (западин) будови країв папілярних ліній на долонях і підшвах ніг утворює розділ дактилоскопії, який називається еджеоскопія (adgeo – край, кромка, skoreo – дивлюсь) (започатковане Г.Л. Грановським (1952 р.) і С.К. Чаттерджи (1962 р.). За даними Вірменської НДЛСЕ, висота виступів і впадин складає 50-400 мкм, за формою вони можуть бути овальні і кутасті; відстань між порами складає від 50 мкм до декількох мм.

По-третє, з розвитком науково-технічного прогресу можливою стала ДНК-дактилоскопія. Дактилоскопія генна – метод ідентифікації особи, розроблений англійським ученим А. Джефферісом. Сьогодні успішно використовується у практиці розкриття і розслідування злочинів. ДНК-аналіз ґрунтується на тому, що хоча будова молекули ДНК – джерело генетичної інформації – в усіх істот одного виду однакові, деякі зони, розташовані уздовж всієї молекули, повторюються у кожного в різній послідовності і сполученнях. Вірогідність збігу таких ділянок у двох осіб – 1:30 млрд. (за винятком однойцевих близнюків) [3, С. 28-31].

Зазначений генний відбиток є у будь-якій клітині, тому людину можна ідентифікувати за волоссям, слиною, кров'ю тощо. Практика знає приклади ефективного використання ДНК-аналізу. Наприклад, під час огляду місця події за

фактом тяжкого злочину було вилучено незгорілий сірник, на якому виявили потожирові виділення, і за ними встановили групу крові злочинця.

По-четверте, криміналістична дерматогліфіка [6, С. 8] дозволяє на ймовірному рівні дослідити взаємозв'язок між папілярними лініями та національністю, окремими рисами характеру, професійними навичками, поведінкою в екстремальних ситуаціях тощо. Такі ознаки можуть бути умовно індивідуалізуючими, а це звужить коло підозрюваних (або потерпілих), що позитивно вплине, зокрема, на процес розкриття та розслідування злочину.

По-п'яте, саме потожирова речовина слідів людини – носій запахової інформації, а відповідно може бути об'єктом одорологічних досліджень. Складовими потожирової речовини слідів рук є секрети (виділення) потових і сальних залоз, продукти метаболізму бактерій шкіри, дрібні частки відмерлого епідермісу. Отже, потожирова речовина – складна субстанція, що складають безліч органічних і неорганічних сполук [5].

Таким чином, за складовими потожирової речовини можливо встановити групову належність та ідентифікувати певну особу. Відповідно, дактилоскопічна інформація не єдина складова інформаційного та доказового потенціалу слідів рук людини.

Отже, сліди рук, що є джерелом дактилоскопічної інформації, не завжди будуть об'єктом дактилоскопічного дослідження, але у всіх випадках будуть джерелом інформації про особу, що їх залишила.

Сучасні можливості варіативного (за критерієм якісної інформації) використання слідів рук, на нашу думку, мають сприяти оптимізації збирання навіть незначних за кількістю, динамічних (які непридатні для дактилоскопічного дослідження) та ін. слідів рук з метою їх подальшого використання для встановлення певної особи, зокрема, та механізму злочину, взагалі і потребують відповідного правового врегулювання.

Використана література:

1. Сегай М.Я. Методологічні проблеми судово-експертного дослідження матеріальних слідів-відображень / М.Я.Сегай, В.К. Стринжа// Теоретичні та

практичні проблеми використання можливостей криміналістики і судової експертизи у розкритті й розслідуванні злочинів. – К.: УАВС, 1996. – С. 125–136.

2. Белкин Р.С. Криминалистическая энциклопедия / Белкин Р.С. – М.: БЕК, 1997. – 342 с.

3. Дьяченко Н.М. Актуальні проблеми використання ДНК-аналізу в процесі розкриття та розслідування злочинів / Н.М. Дьяченко // Сучасні судово-експертні технології в кримінальному і цивільному судочинстві : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 14-15 березня 2003 року) / Національний університет внутрішніх справ. – Х.: Національний ун-т внутр. справ, 2003. – С. 28-31.

4. Жилкин А.Г. Шире использовать микрообъекты в раскрытии преступлений / А.Г. Жилкин // Экспертная практика. – М., 1983. – №20. – С. 39-41.

5. Яровенко В.В. Проблема применения дерматоглифических исследований в криминалистике : автореф. дис. на соискание ученой степени д-ра юрид. наук / В.В.Яровенко. – Екатеринбург, 1996.

6. Куно Я. Перспирация у человека. – М., 1961. – 97с.